Hírek a börtönvilágból
(fordítás)

AIDS járvány fenyeget a Dél-Afrikai Köztársaságban

2002 folyamán a New National Party (NNP, Új Nemzeti Párt) többször felhívta a büntetés-végrehajtásért felelős minisztérium figyelmét arra, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben rendszeres AIDS szűrésre lenne szükség és lehetővé kellene tenni a fertőzött elítéltek elkülönítését az egészségesektől.

Az NNP megdöbbentőnek tartotta, hogy a szakértők becslései szerint kb. 10000 fogvatartottból 6000-ről derült ki, hogy a tesztje HIV pozitív lett. Az NNP szerint a fertőzöttség ilyen nagy mértéke miatt nem szabad megfeledkezni a HIV negatív fogvatartottaknak arról az érdekéről, hogy egészségesek szeretnének maradni.

A Büntetés-végrehajtási Szolgálat szóvivője Russel Mamoboló alkotmányellenesnek tartja az elítéltek HIV státuszuk alapján történő elkülönítését.

Jonathan Berger, a Witwatersrand Egyetem AIDS Jogi Klinika kutatója úgy gondolja, hogy az állam feladata az elítéltek fizikai és pszichikai állapotának megőrzésével kapcsolatos ésszerű lépések megtétele. Kiemelte, hogy nem tartja kivitelezhetőnek a HIV pozitív elítéltek elkülönítésére vonatkozó NNP javaslatot, mivel az stigmatizálná a fogvatartottakat.

Véleménye szerint az AIDS továbbterjedésének az esélye csökkenne, ha a büntetés-végrehajtási intézeteken belüli fegyelem nőne, azaz a nemi erőszak és a szexuális zaklatások megszűnnének. Ezen kívül az elítéltek számára lehetővé kellene tenni a biztonságos szexuális életet a börtönök falain belül is.

Forrás: Tamar Kahn: New National Party wants HIV/AIDS right for prisoners (Business Day 2002. 05. 23.).

Happy Hats program

Los Angeleshez és Chinohoz (Kalifornia állam) közel fekvő Kaliforniai Női Büntetés-végrehajtási Intézetben 1997. óta működik a Happy Hats program.

Sheri Schrier 1991-ben jótékony célú non-profit szervezetet alapított, amely az Egyesült Államok különböző kórházaiban fekvő gyerekeknek szállít színes sapkákat. Célja az volt, hogy ajándékaival örömöt és néhány vidám pillanatot szerezzen a betegeknek.

A korábban golf és tenisz sapkák tervezésével foglalkozó Schrier 1997-ben – amikor az egyik fogvatartottól levelet kapott – úgy határozott, hogy a gyerekeknek szánt sapkák elkészítésébe megpróbálja bevonni az elítélteket is.

A Happy Hats programot az teszi különlegessé, hogy a résztvevői olyan önkéntesek, akik munkájukért cserébe nem kapnak jutalmat vagy speciális elbánást a büntetés-végrehajtási intézettől. Ennek ellenére folyamatosan legalább 20 nőt tud foglalkoztatni a non-profit szervezet.

Ma már több mint 12 állam 19 büntetés-végrehajtási intézetében sikerült megfelelő számú önkéntest toborozni a program beindításához. A pozitív visszajelzéseken felbuzdulva Schrier további 40 büntetés-végrehajtási intézetben szeretne teret nyerni kezdeményezésének. Ehhez azonban, rajta kívül, más szponzorokra is szükség lesz.

Forrás: David Hermann: California Institution for Women inmates bring smiles to hospitalized children with the colorful hats they create (New Day 2002. 05. 03.).

Pakisztáni börtönviszonyok

Az International Human Rights Monitoring (IHRM, Nemzetközi Emberi Jogi Sajtófigyelő Szolgálat) 2002-ben végzett felmérése során – amelyet a Rawalpindi Press Club hozott nyilvánosságra - kifogásolta a pakisztáni börtönviszonyokat. Az IHRM az Adialában és a Punjabban található büntetés-végrehajtási intézetek helyzetét találta a legmegdöbbentőbbnek.

Adialában egy 1.800 főnek fenntartott intézetben zsúfolódott össze 5600 fogvatartott, akik között 227 nő és 810 gyerek is volt. 2002-ben 24 elítélt halt meg a büntetés letöltése során, akik közül 5 öngyilkos lett, 6 agyhártyagyulladást kapott. Egy fogvatartott AIDS fertőzés, 4 tuberkulózis, 5 hepatitisz következtében halt meg. Ezen kívül néhányan szívelégtelenség miatt és páran az orvosi ellátás hiányosságai következtében hunytak el. 2003-ban sem javultak az állapotok: 80 elítélt szenved tuberkulózistól, 43 asztmától, 64 hepatitisztől, 26 agyhártyagyulladástól és 1473 fő lett rühes.

Az IHRM véleménye szerint a magas halálozási arány csökkenne, ha javulna a börtönszemélyzet fogvatartottakkal szemben tanúsított magatartása, alacsonyabb lenne az elítéltek száma, és emelkedne az élelmezés és az egészségügyi ellátás színvonala.

A Punjabban található büntetés-végrehajtási intézetben is az említettekhez hasonló problémákkal küzdenek a fogvatartottak. Az IHRM rosszallotta, hogy az intézet annak ellenére, hogy az elítéltek által előállított termékek eladásából jelentős bevételre tesz szert, a haszonnak csak igen kis részét fordítja az életkörülmények javítására.

A büntetés-végrehajtási intézetek vezetői közömbösen kijelentették, hogy az elítéltek 2 %-os halálozási rátája elhanyagolható aránynak számít. Az IHRM sajnálatosnak tartotta azt az uralkodó szemléletet, amely azt mutatja, hogy a fogvatartottak élete kisebb értéket képvisel, mint azoké, akik nem követtek el bűncselekményt.

Forrás: Dan Eggen: Overcrowding in prison spreading diseases (Rawalpindi Press Club 2002. 08. 09.).

Az elítéltek és a transzplantáció

Az Egyesült Államok társadalma gyakran bírálja az egészségügyi ellátást. Sokan nem értenek egyet azzal, hogy a szervátültetésre váró fogvatartottak ugyanolyan eséllyel jussanak hozzá a transzplantációs lehetőségekhez, mint azok az emberek, akik törvénytisztelő életmódot folytatnak.

Jeffry P. Kahn, Ph. D., M. P.H. – a Center of Bioethics igazgatója (Minnesota Egyetem) – szerint a szervátültetés gyakorlata sokféle etikai kérdést vet fel. A társadalom nagy része legszívesebben kizárná az elítélteket a donorra várók köréből azon az alapon, hogy mivel bűncselekmény elkövetésével megsértették a törvényt és a társadalom ellen fordultak, elveszítették azokat a jogokat, amelyeket korábban az állam biztosított számukra.

30 évvel ezelőtt az elítéltek kezelésével kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság döntést hozott, és kimondta, hogy a fogvatartottakat bizonyos jogok - például mozgásszabadság, szavazati jog - elvesztése mellett megilleti a megfelelő orvosi ellátáshoz való jog. A helyzet iróniája abból fakad, hogy a törvénytisztelő állampolgárokra nézve ugyanezt a jogot nem mondták ki. A társadalom tagjainak többségét az zavarja a legjobban, hogy sok fogvatartott a büntetés letöltése alatt sokkal magasabb színvonalú egészségügyi ellátáshoz jut hozzá, mint amelyet akkor kap, ha éppen szabadlábon van.

Jeffry P. Kahn szerint az emberek rosszallása ellenére különbséget kell tenni néhány fontos körülmény között. Egyrészt, ha a társadalom elzárja a bűnelkövetőt a külvilágtól azért, hogy megvédje a fennálló rendszert és rendet, akkor gondoskodnia kell arról is, hogy a fogvatartott emberhez méltó módon éljen, többek között hozzájusson a megfelelő egészségügyi ellátáshoz is.

Másrészt egyes embercsoportok élete nem lehet értéktelenebb másokénál, vagyis nem lehet különbséget tenni bűnelkövető és törvénytisztelő állampolgár élete és egészsége között, azaz nem lehet az embereket az életmódjuk alapján rangsorolni. Hiszen, ha a szervátültetésre való jogosultság az életviteltől függene, akkor az erős dohányosokat és az alkoholistákat is - akik pusztítják a szervezetüket - ki kellene zárni a transzplantációra jogosultak köréből. Sőt ilyen alapon akár mindenki önértékelést tarthatna, hogy a viselkedése mire teszi érdemessé.

Forrás: Jeffrey P. Kahn: A right to health care? (issued by Center for Bioethics 2002.)

Látogatás egy malaysiai női büntetés-végrehajtási intézetben

2002. végén a Malaysiai Emberi Jogi Bizottság látogatást tett a Kajang Női Büntetés-végrehajtási Intézetben.

A megbízottak a fogvatartottakkal való bánásmódot megfelelőnek tartották, de aggasztotta őket a túlzsúfoltság. Az illetékesek szerint az a tény, hogy egy 1.450 férőhelyes intézetben 1.454 fő él együtt, nehézzé teszi az egészséges életkörülmények fenntartását. Az 1.454 főből 1.160 külföldi, 48 terhes és 25 HIV pozitív elítélt volt.

A legtöbb három-négy elítélt befogadására alkalmas zárkában nyolc fő él együtt. Sok esetben a fogvatartottak még ugyanazt a ruhát viselik, amiben letartoztatták őket. Az ebédlő kis mérete miatt sokan a cellájukban vagy a folyosón tudnak csak enni. A börtönszemélyzet sem a terhes nőkre, sem a betegekre nem tud nagyobb figyelmet fordítani.

A bizottsági megbízottak jelentésükben ugyan a legégetőbb problémákra felhívták a figyelmet, de nem láttak lehetőséget arra, hogy az a közel jövőben megoldódjon.

Forrás: David Duke: Prison overcrowded (Day news 2002. 09. 02.).

Reszocializáció Nagy-Britanniában

A 2001-ben Wellingboroughban és Rushdenben elindított HOPE (High Offender Partnership Enterprise) programot 2003-tól a büntetés-végrehajtási intézetek Ketteringben és Corbyban is alkalmazzák. Ez a kezdeményezés abban segíti az elítélteket, hogy a szabadulást követően minél könnyebben be tudjanak illeszkedni a társadalomba.

A fogvatartottak felügyeletében eddig a próbára bocsátást ellenőrző szolgálat, a Northamtonshire Drog és Alkohol Szolgálat és a rendőrség vett részt. A jövőben azonban számítanak Kettering és Corby hivatalos szerveinek a támogatására is. A szakemberek úgy gondolják, hogy a HOPE program segít a fogvatartottaknak lemondani a drogról és az alkoholról. Az oktatás-képzés révén pedig a büntetés-végrehajtási intézetből kikerülve könnyebben jutnak majd álláshoz. A program irányítói 2002-ben 12 olyan résztvevőről tudnak, aki a szabadulást követően állást talált és felhagyott a kábítószer fogyasztással is.

Forrás: Alan Beck: Prisoner rehabilitation scheme extended (Guardian 2003. 01. 08.).

Az angliai büntetés-végrehajtási intézetekben gyakoriak az öngyilkosságok

2002-ben, Angliában és Walesben kilencvennégy 26 és 30 év közötti elítélt követett el öngyilkosságot.

Angliában a Durham Büntetés-végrehajtási Intézetben volt a legnagyobb az öngyilkossági ráta. Északnyugaton a 13 öngyilkos közül 6 a Durhamban töltötte szabadságvesztés büntetését.

A Stockton-on-Teesben, Holme Houseban 5 fogvatartott vetett véget életének a büntetés letöltése alatt.

A Howard League for Penal Reform (Howard Liga a Büntető Reformért) a sajnálatos események miatt a büntetés-végrehajtási intézetek túlzsúfoltságát hibáztatja. Emellett elfogadhatatlannak tartja, hogy egy civilizált társadalomban ne találjanak megoldást a fent említett problémákra.

A büntetés-végrehajtási intézetek igazgatói azzal védekeznek, hogy a börtönszemélyzet túlterhelt és az öngyilkosságok megakadályozására sincsenek meg a megfelelő eszközök.

Forrás: Michael Cleef:: Durham Prison tops suicide table (New Day 2003.01.12.).

Chat-szoba Csehországban

Csehországban, Prágában a Vinarice büntetés-végrehajtási intézetben a fogvatartottak lehetőséget kaptak arra, hogy chat-en keresztül kapcsolatba lépjenek a külvilággal.

A program elindítói elmondták, hogy csak bizonyos biztonsági előírások betartása mellett lehet az interneten keresztül társalogni. A szakértők pozitív ered-

ményeket várnak a számítástechnika segítségül hívásától. A program későbbi sorsa attól függ, hogy a fogvatartottak mennyiben használják ki a felajánlott lehetőségeiket.

Kevin Malteen: New chatroom for Czech prisoners (New Nation 2002. 12. 04.).

A Kanadai Büntetés-végrehajtási Szolgálat a pogány hit gyakorlásának is teret enged

A Kanadai Büntetés-végrehajtási Szolgálat a vallásgyakorlásnak tág teret enged a büntetés-végrehajtási intézetek falain belül. A nagy világvallások mellett kisebb-nagyobb megszorításokkal olyan ismeretlen hit, mint a druida, a wicca, a rastafarianizmus, a Haré-Krisna is gyakorolható. Egyedül a sátánizmust és a hozzá kapcsolódó szertartást tiltották ki a börtönökből.

A XX. század végén a pogány vallások közül a - kereszténység előtti gyökerekből táplálkozó - wiccát is fel kellett venni a gyakorolható vallások közé, mivel Kanadában már több mint 200 fogvatartott követője van. Ehhez a pogány közösséghez tartozók gyakran boszorkányoknak hívják magukat és ún. kovenekbe tömörülnek (coventus gyűlés lat.), valamint a pentagram szimbólumát viselik.

Ez a vallás olyan népszerű lett az elítéltek körében, hogy a cellákban oltár felállítását – amely előtt meditálni tudnak a hívők – is engedélyezni kellett.

A Kanadai Pogány Szövetség véleménye szerint helyes a kevesebb hívőt számláló vallásoknak is teret engedni, mivel képesek utat mutatni az embereknek.

A kanadai Wicca Egyház főpapja úgy gondolja, hogy a bűncselekmények elkövetésének az az oka, hogy a társadalom és a főbb vallási irányzatok cserbenhagyták az embereket. Az új hit azonban képes a bűnelkövetőket pozitív irányba terelni.

A büntetés-végrehajtási intézetek vezetői gyakran érzik a vallásgyakorlás biztosításának a nehézségeit: elő kell teremteni a megfelelő helyiséget, ruhát, eszközöket, és az egyházzal való kapcsolattartásra is lehetőséget kell adni.

A wicca papok például kéthetente egyszer jelennek meg a büntetés-végrehajtási intézetekben. A Kanadai Pogány Szövetség tagjai közül néhányan pénzt is kérnek a látogatásért, bár vannak, akik hajlandóak önkéntes alapon megtartani a szertartásokat. Ezen kívül a wicca követői a ceremóniák során olyan eszközöket - például kör rajzolásához kardot - használnak, amelyeket szigorúan tilos bevinni a büntetés-végrehajtási intézetbe. Ebben a kérdésben arra a kompromisszumra jutottak, hogy a kardot fa bottal helyettesítik.

A wicca hívei szerint ez a vallás a természetkultuszon, a személyes felelősség tudatán és pozitív célok megvalósításához szükséges mágián alapul. Ennek ellenére sokan nincsenek tisztában a tanokkal, ami megnehezíti a börtönszemélyzet feladatát. Vannak olyanok, akik középkori értelemben vett boszorkánynak tartják magukat, akik a sötét erőkkel léptek szövetségre. Néhány wicca követő azon az alapon kívánt kimaradni a drogszűrésből, mert vérét szentnek tartotta.

Az előforduló szélsőséges esetek ellenére a Büntetés-végrehajtási Szolgálat az emberi jogokat szem előtt tartva teret enged nemcsak a világvallásoknak, de a XX. században kialakult vagy újraéledt rituáléknak is.

Forrás: Tom Blackwell: A witch in prison? (National Post 2003. 01. 25.)

Jackie Zalumas: A börtönszemélyzet oktatása Georgia államban

Georgia államban (Egyesült Államok) a Southeast AIDS Education and Training (SEATEC, Délkeleti AIDS Oktatás és Képzés) program 5 éven át nyújtott segítséget a büntetés-végrehajtási személyzet továbbképzésében. Feladata az volt, hogy tájékoztassa őket arról, hogy hogyan ismerhetik fel a HIV fertőzést, és mit tehetnek a továbbterjedés megakadályozása érdekében.

1994-1999. között az Emory Egyetem nyújtott helyet a képzésnek, a pénzügyi terheket pedig a Health Resources and Services Administration's Special Projects of National Significance (HRSA/SPNS) vállalta magára. A program neve is mutatja, hogy elsősorban a délkeleti, kicsit elzártabb, emberek által kevésbé lakott területeken dolgozó börtönszemélyzet ismereteinek a bővítésére törekedtek. A képzés keretében a résztvevők áttekintették a HIV/AIDS fertőzött elítéltek elhelyezésével és velük való bánásmóddal kapcsolatos irányelveket, a betegség terjedésével és a kezelésével összefüggő tudnivalókat.

Az öt éves periódus alatt 1500 fő vett részt a programban, amelynek fontos része volt a tanfolyamok előtt és után egy szintfelmérő kérdéssor kitöltése. A szervezők megállapították, hogy a képzés hatékony volt és a börtönszemélyzet tudása jelentős mértékben gyarapodott.

Forrás: Jackie Zalumas: About CBO program and HIV prevention (issued by National Institute of Justice 2001.).

Király Klára